

13.12.2018

Asiantuntijalausunto eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle 13.12.2018

Asia: HE 158/2018 vp Hallituksen esitys eduskunnalle työaikalaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Esitetty työaikalain muutos vaarantaa julkisten eläinlääkäripalvelujen saatavuuden ja edellyttää muutoksia koko julkiseen eläinlääkäripalvelujen järjestelmään.

Siun soten ympäristöterveydenhuollon johtajana vastaan julkisista eläinlääkäripalveluista Pohjois-Karjalan maakunnan alueella. Käsittelen asiaa julkisten eläinlääkäripalvelujen järjestäjän näkökulmasta. Yksikössämme työskentelee 19 praktikkoeläinlääkärinä ja järjestämme julkiset eläinlääkäripalvelut koko maakunnan 163 000 asukkaan kotieläimille sekä maaseutuyrittäjille (ml. yli 400 lypsykarjatilaa ja yli 100 emolehmätilaa). Praktikkoeläinlääkärimme tekevät yhteensä yli 30 000 eläinlääkärikäyntiä vuodessa (vastaanottokäynnit ja tilakäynnit yhteensä).

Kuntien lakisääteinen velvoite on järjestää eläinlääkäripalvelut. Kuntien tulee järjestää kiireellinen eläinlääkäriapu tuotanto- ja lemmikkieläimille kaikkina vuorokauden aikoina. Lisäksi kuntien on järjestettävä peruseläinlääkäripalvelut virka-aikaan tuotantoeläimille ja myös lemmikkieläimille, mikäli yksityistä palveluntuotantoa ei ole riittävästi saatavilla.

Hallituksen esityksessä työaikalaiksi esitetään säädettäväksi muutoksia työaikalain soveltamisalaan. Näiden muutosten toteutuessa kunnan- ja kaupungineläinlääkärit (ns. praktikkoeläinlääkärit) muuttuvat työaikalain alaisiksi. Tämä muutos sisältää suuria riskejä julkisten eläinlääkäripalvelujen järjestämiselle (ml. eläinlääkäripalvelut tuotantoeläimille ja päivystys). Nykyisin praktikkoeläinlääkärit eivät kuulu työaikalainsäädännön piiriin (Työaikalaki 605/1996 2§ Poikkeukset soveltamisalasta 1 mom kohta 3. Ei sovelleta työhön, jota työntekijä tekee kotonaan tai muutoin sellaisissa oloissa, ettei voida katsoa työnantajan asiaksi valvoa siihen käytettävän ajan järjestelyjä), eikä työaikaa ole myöskään määrätty virkaehtosopimuksella.

Yksityinen elinkeinonharjoittaja työaikalain piirissä?

Kuntien praktikkoeläinlääkärit ovat viranhaltijoita, mutta praktiikkatoiminnan osalta he perivät asiakkailta kunnaneläinlääkäritaksan mukaiset palkkiot oman y-tynnuksensa kautta yksityisenä elinkeinonharjoittajana. Virkaan sisältyy päivystysvelvollisuus. Nykyisessä mallissa osa praktikkoeläinlääkäreistä ylittää varsin hyvään tulotasoon tekemällä paljon töitä. Praktikkoeläinlääkärien ottaminen työaikalainsäädännön piiriin johtaa tilanteeseen, jossa yksityinen elinkeinonharjoittaja on työaikalain piirissä. Tämä on täysi mahdottomuus. Kenen ehdoilla silloin ylitöitä tehdään? Voiko työnantaja ylittää rajoittaa yksityisen elinkeinonharjoittajan työaikoja?

13.12.2018

Kustannukset kunnille ja palvelujen saatavuus

Jos praktikkoeläinlääkärit siirtyisivät noin 40 h viikkotyöaikaan ja jos päivystys lasketaan kokonaisuudessaan työaikaan, tämä tarkoittaa, että Siun sotessa tarvittaisiin 15 praktikkoeläinlääkärinä lisää, jotta nykyiset palvelut pystytään tuottamaan. Siun soten praktikkoeläinlääkäriresurssi on nykyisin vuositasolla 21 htv:tta sijaiset huomioiden. Jos työaikaan lasketaan päivystyksestä vain aktiivitunnit (ml. ajoaika), se tarkoittaa Siun sotessa 6,5 htv:n lisätarvetta praktikkoeläinlääkäreitä, jos pidetään kiinni nykyisestä palvelutasosta. Ehdotus siitä, että ajoaika ei kuuluisi työaikaan on epälooginen.

Muutoksesta aiheutuisi kunnille merkittävä kustannusten nousu. Siun sotessa 6,5 praktikkoeläinlääkäriä lisäys tarkoittaisi yli 400 000 euron vuosikustannusta, mikä tarkoittaisi **20% kasvua kuntien eläinlääkintähuollon maksuosuuksiin. Kuntien maksukyky ei mahdollista kustannusten nousua, joten muutos johtaisi palvelujen karsimiseen.** Tämä heikentää eläinlääkäripalvelujen saatavuutta erityisesti Pohjois-Karjalan kaltaisissa maakunnissa, jossa eläinlääkäripalvelut ovat pitkälti julkisen palvelutuotannon varassa ja tuotantoeläinten palvelut ovat merkittävä osa toimintaa.

Ongelmaksi tulee myös eläinlääkärien saatavuus: mistä löytyisi yhtäkkiä näin paljon uusia eläinlääkäreitä? Lisäksi praktikkoeläinlääkärien tulot pienenevät merkittävästi, koska praktiikkatulot pienenevät. Tämä hankaloittaa entisestään eläinlääkärien saatavuutta ja selvänä riskinä on nykyistenkin eläinlääkärien hakeutuminen muihin tehtäviin.

Julkisiin eläinlääkäripalveluihin tehtävät muutokset on arvioitava kokonaisuutena

On tärkeää etsiä ratkaisuja praktikkoeläinlääkärien työolosuhteiden kehittämiseksi. Työsidonnaisuus on nykyisellään valtava, meilläkin keskimäärin 3000 h/vuosi päivystyksen varallaolo huomioiden. Kunnallisen eläinlääkintähuollon järjestelmään tehtävät muutokset pitää kuitenkin tehdä ja arvioida kokonaisuutena. **Jos järjestelmää halutaan muuttaa, se tulee muuttaa muuttamalla eläinlääkintähuoltolakia (maakunnassa laki eläinlääkäripalveluista).** Tällöin pystytään tarkastelemaan järjestelmää kokonaisuutena ja arvioimaan muutoksen kokonaisvaikutukset ja osoittamaan siihen myös tarvittava rahoitus. Jos päädytään muuttamaan lakia eläinlääkäripalveluista niin, että praktikkoeläinlääkärit eivät enää toimi ammatinharjoittajina, on siirtyminen työaikalain piiriin todennäköisesti tarpeen. Mutta niin kauan kuin nykyinen järjestelmä julkisista eläinlääkäripalveluista on voimassa, ei työaikalakia voi laajentaa koskemaan yksityisinä elinkeinonharjoittajina palkkioitaan laskuttavia kuntien praktikkoeläinlääkäreitä. **Työaikalain muutosta ei pidä käyttää "keppihevosenä" vauhdittamaan koko julkisen eläinlääkäripalvelujen järjestelmän muutosta.**

13.12.2018

Ehdotus muutokseksi hallituksen esitykseen

Ensisijainen ehdotus

Julkisen sektorin praktikkoeläinlääkärit tulee rajata työaikalain soveltamisalan ulkopuolelle (HE158/2018, 2 §) nykyisessä järjestelmässä, jossa merkittävä osa tuloista muodostuu yksityisenä elinkeinonharjoittajana perittyihin praktiikkatuloihin.

Toissijainen ehdotus

Jos on täysin välttämätöntä ottaa praktikkoeläinlääkärit työaikalain soveltamisalan piiriin, tulee siirtymäaika olla niin pitkä, että se mahdollistaa koko järjestelmän ja asiaa koskevan muun lainsäädännön muuttamisen ennen työaikalain muutoksen voimaan tuloa. Muutoksen toteuttamiseen tulee osoittaa riittävä rahoitus kunnille. Lain 34 § tulee koskea sairaalassa päivystävien lääkärin ja eläinlääkärin lisäksi myös kunnan praktikkoeläinlääkäreitä niin, että enimmäistyöajan ylittämisestä olisi mahdollista kuitenkin sopia toisin.

Elina Felin

ympäristöterveydenhuollon johtaja
ympäristöterveydenhuollon erikoiseläinlääkäri

Pohjois-Karjalan Ympäristöterveys /
Siun sote – Pohjois-Karjalan sosiaali- ja terveyspalvelujen kuntayhtymä
p. 013 330 8206; elina.felin@siunsote.fi